

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole

BEATA BRZOSTEK

poprawy efektywności nauczania z wykorzystaniem metod aktywizujących w współpracy z rodzicami dzieci przedszkolnych i klas I-III zjednoczone w badaniu postępów edukacyjnych dzieci w celu przeciwdziałania zjawiskom takim jak: wyłączenie z edukacji, opóźnienia w rozwoju, zaburzenia emocjonalne i behawioralne, a także w celu zapewnienia uczniom z niepełnościami edukacyjnymi warunków do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego. Wskazano na konieczność wdrożenia działań na poziomie szkoły, które pozwolą na lepsze wykształcenie uczniów z niepełnościami edukacyjnymi. Wskazano na konieczność wdrożenia działań na poziomie szkoły, które pozwolą na lepsze wykształcenie uczniów z niepełnościami edukacyjnymi.

WŁĄCZANIE – to proces traktowania i zaspokajania różnorodnych potrzeb wszystkich uczniów poprzez zwiększanie ich uczestnictwa w nauce, kulturze i społeczności oraz redukcja wykluczenia z edukacji w ogóle, jak i w jej obrębie.

Wymaga to zmian i modyfikacji treści, podejść, struktur i strategii sterowanych wspólną wizją obejmującą wszystkie dzieci oraz przekonaniem, że to system powszechnej oświaty jest odpowiedzialny za ich edukację.

Czym jest edukacja włączająca?

*„Edukacja włączająca stawia sobie za cel usuwanie wszelkich przeszkód i barier, które stają na drodze do sytuacji, kiedy wszystkie dzieci uczą się wspólnie”
(Long & Wood, Lindsay)*

Dotyczy to barier mentalnych, psychologicznych, edukacyjnych, technicznych, organizacyjnych i architektonicznych, które uniemożliwiają bądź utrudniają uczniom funkcjonowanie w szkole.

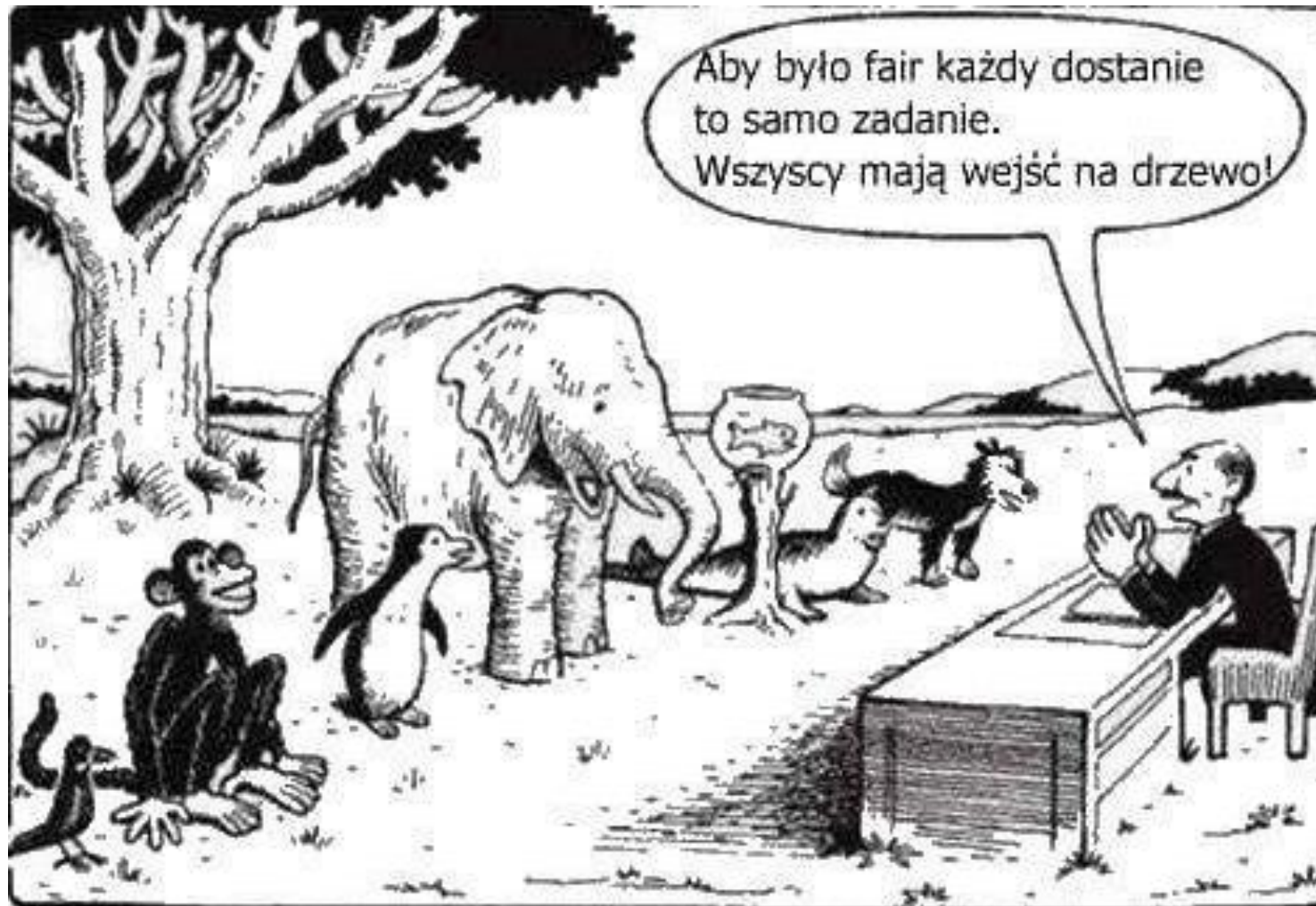
Czym jest edukacja włączająca?

Edukacja włączająca to tworzenie warunków do nauki dzieci niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych.

Oznacza zupełną zmianę szkół w taki sposób, żeby podchodziły do każdego dziecka w sposób możliwie jak najbardziej zindywidualizowany i elastyczny.

Czym jest edukacja włączająca?

- Edukacja włączająca polega na interdyscyplinarnym budowaniu wspólnoty, które wychodzi poza szkołę.
- Zasadą edukacji włączającej jest dążenie do tego, by szkoły były miejscem wspierającym i stymulującym zarówno pracowników, jak i uczniów.
- Szkoły mogą współpracować z innymi organizacjami, instytucjami oraz wspólnotami w celu poprawy możliwości edukacyjnych i warunków społecznych w swojej okolicy.

Czym jest edukacja włączająca?

Edukacja włączająca – indywidualizacja

- Dostosowanie technik, metod i form pracy do ograniczeń i dysfunkcji uczniów oraz ich różnicowanie.
- Dostosowanie tempa pracy do możliwości psychofizycznych uczniów.
- Indywidualizacja procesu kształcenia.
- Umożliwienie uczenia się we współpracy.
- Uwzględnienie potrzeb każdego dziecka.

W indywidualizacji nauczania ważne jest:

- Całościowe poznanie możliwości psychofizycznych ucznia.
- Przygotowanie środowiska społecznego klasy do przyjęcia i funkcjonowania ucznia ze specjalnymi potrzebami.
- Umiejętności organizacyjne nauczyciela.
- Zmiana stylu pracy nauczyciela – wprowadzenie nowatorskich rozwiązań.
- Analiza i adaptacja podstawy programowej do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia (dostosowanie programu nauczania).
- Zapewnienie zajęć specjalistycznych i terapeutycznych.
- Współpraca z rodzicami.

Od **1993 roku** prawo w Polsce umożliwiło dzieciom z niepełnosprawnością edukację włączającą. W dniu **4 października 1993 roku** Minister Edukacji Narodowej opublikował **Zarządzenie nr 29** w sprawie zasad organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, ich kształcenia w ogólnodostępnych i integracyjnych publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz organizacji kształcenia specjalnego. Powstało ono wskutek oddolnych inicjatyw obywateli dążących do włączania dzieci z niepełnosprawnością do środowiska pełnosprawnych rówieśników.

Począwszy od 2005 roku, gdy opublikowano pierwsze rozporządzenie dotyczące organizowania kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych, Ministerstwo Edukacji Narodowej zmieniało przepisy, wprowadzając coraz bardziej precyzyjne zapisy dotyczące m.in. wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka, indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego i współpracy nauczycieli oraz udziału rodziców w procesie planowania kształcenia dziecka z niepełnosprawnością.

Konwencja o prawach dziecka – art. 23

1. Państwa – Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach:

- gwarantujących mu godność,
- umożliwiających osiągnięcie niezależności,
- oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych – art.24

„Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do edukacji. W celu realizacji tego prawa bez dyskryminacji i na zasadach równych szans, Państwa Strony **zapewnią włączający system kształcenia umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym. Osoby niepełnosprawne będą korzystać z włączającego, bezpłatnego nauczania obowiązkowego wysokiej jakości, na poziomie podstawowym i średnim, na zasadzie równości z innymi osobami, w społecznościach, w których żyją**”.

System oświaty zapewnia:

- Możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- Opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- Dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej

Art. 127 Ustawy Prawo oświatowe stanowi natomiast, że:

- kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy;
- kształcenie to może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach (młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych);

Art. 127 Ustawy Prawo oświatowe stanowi natomiast, że:

- uczniowi objętemu kształceniem specjalnym **dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.** Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, wydawanego przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym specjalistyczną;
- w zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej, dzieciom i młodzieży posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego organizuje się kształcenie i wychowanie, które **stosownie do potrzeb umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie**, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę”.

Akty wykonawcze

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1578 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz placówkach (Dz.U. z 2017 r., poz. 1591 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r., poz. 356)

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2017 r., poz. 1616).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 r., poz. 502)

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1601)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 373)

Podstawa programowa – część ogólna:

- „szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu **indywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości;**
- uczniom z niepełnosprawnością, w tym uczniom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, **nauczanie dostosowuje się do ich możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się;**
- wybór form indywidualizacji nauczania powinien wynikać z rozpoznania potencjału każdego ucznia. **Jeśli nauczyciel pozwoli uczniowi na osiągnięcie sukcesu na miarę jego możliwości, wówczas ma on szansę na rozwój ogólny i edukacyjny;**
- nauczyciel powinien tak dobierać zadania, aby z jednej strony nie przerastały one możliwości ucznia, a z drugiej nie powodowały obniżenia motywacji do radzenia sobie z wyzwaniami”.

- Zgodnie z § 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 373), **nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:**

- posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym;
- posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;
- posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, wskazującą potrzebę takiego dostosowania – na podstawie tej opinii;

- nieposiadającego ww. orzeczenia lub opinii, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów;
- posiadającego opinię lekarza o ograniczonych możliwościach wykonywania przez ucznia określonych ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego – na podstawie tej opinii.

Szkoła musi zapewnić:

- 1) realizację WSZYSTKICH zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów;
- 3) zajęcia specjalistyczne;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;
- 5) integrację dzieci lub uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi;
- 6) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Rodzaje wsparcia dla ucznia z SPE w szkole ogólnodostępnej:

1. Uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego:
 - IPET, WOPFU,
 - Rewalidacja indywidualna – 2 godz. dla ucznia
 - Dodatkowy nauczyciel lub pomoc nauczyciela,
 - Pomoc psychologiczno-pedagogiczna,
 - Zajęcia rozwijające uzdolnienia.
2. Uczeń z opinią PPP (lub bez):
 - Pomoc psychologiczno-pedagogiczna,
 - Zajęcia rozwijające uzdolnienia.
3. Uczeń z orzeczeniem o niepełnosprawności:
 - świadczenia materialne i niematerialne z pomocy społecznej.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu:

W przedszkolu pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie:

- 1) zajęć rozwijających uzdolnienia;
- 2) zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- 3) zindywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego;
- 4) porad i konsultacji.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole

W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie:

- 1) klas terapeutycznych;
- 2) zajęć rozwijających uzdolnienia;
- 3) zajęć rozwijających umiejętności uczenia się;
- 4) zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
- 5) zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym;

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole

- 6) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych;
- 7) zindywidualizowanej ścieżki kształcenia;
- 8) porad i konsultacji;
- 9) warsztatów.

Udogodnienia dla uczniów ze SPE

- Uczniowie z niepełnosprawnością sensoryczną (wzrok, słuch), ruchową, w tym z afazją, intelektualną w stopniu lekkim, autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, **realizują podstawę programową kształcenia ogólnego.**
- Natomiast **uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym uczą się w oparciu o podstawę programową, przeznaczoną specjalnie dla tych uczniów**, mają także prawo do oceny opisowej: bieżącej, śródrocznej, rocznej i końcowej oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

Udogodnienia dla uczniów ze SPE

- uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność można przedłużyć okres nauki w szkole podstawowej o jeden rok – na I etapie edukacyjnym, i o dwa lata – na II etapie edukacyjnym (20 lat – ukończenie szkoły), natomiast w szkole ponadpodstawowej o jeden rok (24 lata – ukończenie szkoły) ,
- pięcioletnie i sześćioletnie dzieci z niepełnosprawnością, dzieci odroczone od obowiązku szkolnego ze względu na niepełnosprawność oraz uczniowie z niepełnosprawnością posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego mają prawo do bezpłatnego dowozu do przedszkola lub szkoły,

Udogodnienia dla uczniów ze SPE

- Uczniowie lub absolwenci posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność mogą przystąpić do egzaminów kończących szkołę lub egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności na podstawie tego orzeczenia.
- Dyrektor szkoły może zwolnić ucznia z afazją, z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z nauki drugiego języka obcego nowożytnego do końca danego etapu edukacyjnego na wniosek rodziców albo pełnoletniego ucznia oraz na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

poprawy efektywności nauczania. Z wykorzystaniem metod aktywizujących w współpracy z rodzicami dzieci przedmiotowych i klas 1-3. Wskazywanie potrzeb edukacyjnych i doświadczeń w badaniu postępów edukacyjnych dzieci. Wskazywanie potrzeb edukacyjnych i doświadczeń w badaniu postępów edukacyjnych dzieci. Wskazywanie potrzeb edukacyjnych i doświadczeń w badaniu postępów edukacyjnych dzieci. Wskazywanie potrzeb edukacyjnych i doświadczeń w badaniu postępów edukacyjnych dzieci.

Edukacja włączająca ma szanse powodzenia, jeżeli zmienimy podejście do osób z niepełnosprawnościami – to nie oni mają się dostosować do ograniczeń wyływających z funkcjonowania szkoły, ale szkoła powinna być dostosowana do potrzeb i możliwości wszystkich uczniów.

Interdyscyplinarne podejście nauczycieli do edukacji jest ogromną szansą do włączenia uczniów z niepełnosprawnościami w życie szkoły.

Edukacja włączająca - prawo, artykuły

- www.dziennikustaw.gov.pl
- prawo.sejm.gov.pl-ISAP (internetowy system aktów prawnych; opisuje status aktu prawnego)
- Bieżące informacje: men.gov.pl
- <https://www.ore.edu.pl>

1. David Mitchel, „Sprawdzone metody w edukacji specjalnej i włączającej”.
2. Iwona Chrzanowska, „Nauczyciele o szansach i barierach edukacji włączającej”.
3. Barbara Łaska, „Prawo oświatowe, a edukacja włączająca”.
4. Jolanta Rafał-Łuniewska, „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w edukacji włączającej”.
5. Elżbieta Bednarz, „Edukacja włączająca szansą dla rozwoju uczniów sprawnych i z niepełnosprawnością”.
6. ORE „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego”.

„Nie jest wychowawcą, kto się oburza, kto się dąsa, kto ma żal do dziecka, że jest takie, a nie inne, taki nie może być wychowawcą”.

„Staram się dziecko zrozumieć, nie szkodzić mu, stwarzać mu warunki i bodźce, aby chciało być lepsze. Dobry człowiek to taki, który czuje, co drugi czuje!”

Janusz Korczak

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

